

Sunne
kommun

Läsåret 2024-2025

Lokal arbetsplan och plan mot kränkande behandling

Förskolan Östra

Innehåll

1. Presentation av förskolan	4
2. Sunne kommuns värdeord som genomsyrar förskolans utbildning	4
3. Vision för förskolan i Sunne kommun	4
4. Utbildning och undervisning	4
4.1 Lek	4
4.2 Språk och kommunikation	4
4.3 Systematiskt kvalitetsarbete	5
5. Kunskapsutveckling	5
5.1 Förutsättningar för måluppfyllelse	5
5.1.1 Förskolas nuläge utifrån vårens utvärdering:	6
5.1.2 Prioriteringsområde utifrån vårens utvärdering:	6
6. Tillgänglig lärmiljö	6
6.1 Förutsättningar för måluppfyllelse	6
6.1.1 Förskolas nuläge utifrån vårens utvärdering:	7
6.1.2 Prioriteringsområde utifrån vårens utvärdering:	7
7. Ledarskap	7
7.1 Förutsättningar för måluppfyllelse	7
7.1.1 Förskolas nuläge utifrån vårens utvärdering:	7
7.1.2 Prioriteringsområde utifrån vårens utvärdering:	8
8. Pedagogisk planering av aktiva åtgärder och främjande arbete mot kränkande behandling utifrån diskrimineringsgrunderna	8
8.1 Nuläge	8
8.2 Mål	8
8.3 Varför ska de lära detta (vision och långsiktigt)?	8
8.4 Hur vet vi att vi är på väg mot målen?	8
8.5 Hur gör vi/ vilka förutsättningar ger vi?	8
8.6 Kunskapsutveckling	9
8.7 Tillgänglig lärmiljö	9
8.8 Ledarskap	9
8.9 Uppföljning	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.10 Utvärdering	9
9. Pedagogisk planering	9

9.1 Nuläge.....	9
9.2 Mål.....	9
9.3 Varför ska de lära detta (vision och långsiktigt)?	10
9.4 Hur vet vi att vi är på väg mot målen?.....	10
9.5 Hur gör vi/vilka förutsättningar ger vi?	10
9.6 Kunskapsutveckling	10
9.7 Tillgänglig lärmiljö.....	10
9.8 Ledarskap	10
9.9 Uppföljning.....	10
9.10 Utvärdering	10
10. Bilaga - Aktiva åtgärder mot diskriminering och plan mot kränkande behandling	11
10.1 Aktiva åtgärder mot diskriminering	11
10.2 Plan mot kränkande behandling.....	12
10.3 Vad avses med begreppet diskriminering?	13
10.4 Vad är kränkande behandling?.....	13

1. Presentation av förskolan

Östra förskolan ligger på östra sidan om Sunne centrum, i lågdelen på "gamla Fryxellska skolan". I renoverade lokaler finns numera två avdelningar med barn i åldern 1 -6 år.

Östra förskolan har nära till ishall, idrottshall, friidrottsbana, fotbollsplan, skogen och biblioteket, med mera.

Vår utegård är rymlig och har stora ytor av både asfalt och gräs. Inomhus har vi stora och ljusa lokaler som är anpassade till barnens lek.

På Östra förskolan är barnen indelade i avdelningar efter ålder. På det viset kan vi anpassa lärandemiljön efter barnens behov och utveckling.

Här finns en avdelning med yngre barn 1 - 3 år, och en avdelning med barn 3 – 6 år.

2. Sunne kommuns värdeord som genomsyrar förskolans utbildning

- Respekt
- Utveckling
- Professionalism

3. Vision för förskolan i Sunne kommun

Förskolan i Sunne kommun arbetar utifrån visionen En förskola för alla. Alla barn får stöd och stimulans att lära och utvecklas till sin fulla potential.

Sunne kommuns förskolor har hög kvalitet i undervisning och utbildning. Sunne kommun har fortsatt hög andel förskollärare.

4. Utbildning och undervisning

De tre följande områdena ska vara grunden för förskolans planering för utbildning och undervisning.

4.1 Lek

Leken är viktig i barnens utveckling och lärande. Leken har en central plats i förskolans utbildning och undervisning. Alla pedagoger har ett förhållningssätt och lärmiljö som uppmuntrar till lek och som bekräftar lekens betydelse för barnens utveckling, lärande och välbefinnande.

4.2 Språk och kommunikation

Språk och kommunikation är en viktig förutsättning för barns fortsatta kunskapsutveckling och påverkan i sin framtida livssituation. Alla pedagoger har utbildning i språkutvecklingens betydelse och metoder för att stödja och anpassa för barns utveckling och lärande.

Ett utvecklingsområde generellt för förskolan är att belysa barns flerspråkighet och ge stöd i deras modersmål. Kontinuitet i förskolan är ett stöd för språkutveckling.

4.3 Systematiskt kvalitetsarbete

Det systematiska kvalitetsarbete som görs inom de tre områdena kunskapsutveckling, tillgänglig lärmiljö och ledarskap på både lång och kort sikt är nödvändiga för att styra och utveckla utbildningen i Sunne kommun.

Utbildningens och undervisningens kvalitet och förutsättningar följs systematiskt under läsåret. Detta för att säkra en hög kvalitet och utveckla verksamheten mot måluppfyllelse.

Förskolans utbildning och undervisning utgår alltid från målen i förskolans läroplan, det krävs engagerade och kompetenta lärare för att barnen ska lära och utvecklas utifrån dessa. För att få ett fungerande systematiskt kvalitetsarbete utgår vi från nuläge till förväntat läge utifrån nedanstående modell

Figur 1 Kvalitetscirkel med texten: Hur blev det? Var är vi? Vart ska vi? Hur gör vi?

Lärares ledarskap och relation till varje barn lägger grunden för barnens kunskapsutveckling genom en tillgänglig lärmiljö.

Ett generellt utvecklingsområde är att tydliggöra och utveckla förskolans målstyrda processer både i planerad och spontan undervisning.

5. Kunskapsutveckling

Förskolan är första steget i utbildningssystemet och för barnets framtida skolgång. Undervisning och utbildning utgår från barnens erfarenheter, intressen, styrkor och behov. Möjligheten att känna sig trygg är en förutsättning för utveckling och lärande. Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att miljön präglas av tillgänglighet, trygghet, inkludering. För att följa barnets progression genom utbildningssystemet finns rutiner för överlämning mellan förskolor och förskola – grundskola. Detta för att ge barnet största möjliga förutsättningar i sin skolgång.

5.1 Förutsättningar för måluppfyllelse

- Allt lärande ska utgå från barnets starka sidor, intressen och erfarenheter. Barnets progression följs och dokumenteras i pedagogisk dokumentation.

- Undervisningen ska ske under hela dagen, både utomhus och inomhus och i varierande miljöer.
- Undervisningen ska grundas på det systematiska kvalitetsarbetet planering, uppföljning, utvärdering och utveckling.
- Förskolans miljö ska främja leken, kreativiteten och det lustfyllda lärandet. Ett medvetet bruk av leken ska präglade verksamheten där varje barns utveckling och lärande främjas. För att möta och utmana alla barns lärande ska förskolan medvetet arbeta med skapande verksamhet.
- Förskolans lärmiljö ska påvisa mångfald

5.1.1 Förskolas nuläge utifrån vårens utvärdering:

Vi har påbörjat vårt arbete med mångfald och fått positiv respons från barn och vårdnadshavare. Vi har gjort bokpåsar som vi skickat med barnen hem, där böckerna finns på barnens modersmål. Vi har också lånat litteratur från biblioteket där olika språk finns representerade. Vi vill under läsåret 24/25 vidareutveckla vårt arbete med mångfald ännu mer.

5.1.2 Prioriteringsområde utifrån vårens utvärdering:

Vi fortsätter vårt arbete med att belysa mångfald. Vi tar hjälp av hemmen för att lyfta in olika kulturer i förskolans miljö, genom exempelvis språk, musik och mat.

6. Tillgänglig lärmiljö

Tillgänglig lärmiljö innebär att undervisningen och utbildningen ska vara stimulerande, inkluderande och tillgänglig för alla barn utifrån deras förutsättningar. Handlingsplaner kan upprättas vid behov både på organisation – grupp – individ för att användas i förebyggande syfte.

Förskolan ska tillämpa ett normkritiskt förhållningssätt med syftet att synliggöra och kritiskt granska de normer som ligger till grund för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem till samspel, utforska omvärlden samt stödja barnets utveckling, lärande, lek och kommunikation.

6.1 Förutsättningar för måluppfyllelse

- Lärmiljön ska utgå från det kompetenta barnet och stimulera barnet i dess utveckling och lärande. Alternativ kommunikation och extra anpassningar används aktivt.
- Värdegrunden ska tydliggöras i det aktiva arbetet mot diskriminering och plan mot kränkande behandling.
- Överlämningar av barn till förskoleklass sker vid överlämningskonferenser i slutet av vårterminen det året barnet fyller 6 år. Överlämningar sker om barnet byter förskola eller kommun.
- Stödfunktioner som finns inom förskolans verksamhet är barnhälsoteam, specialpedagog. Samtliga förskoleverksamheter har barnkonferenser kontinuerligt under året för att följa barnens läroprocesser och sätta in olika former av stöd där behov finns.
- Förskolans undervisning och utbildning ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar.
- Förskolan ska ge möjligheter att uttrycka och kommunicera upplevelser, tankar och erfarenheter i olika uttrycksformer som bild, form, drama, rörelse, sång, musik, dans.

- I samarbete med hemmet ska förskolan skapa bästa möjliga förutsättningar för att varje barn ska ges möjlighet att utvecklas rikt och mångsidigt. Förskolans verksamhet ska utgå från en helhets-syn på barnen och barnens behov.
- Förskolans lärmiljö ska påvisa mångfald
- Utökad tid kan ges till barn som har behov av särskilt stöd och stimulans.

6.1.1 Förskolas nuläge utifrån vårens utvärdering:

Bildstödet har till viss del används till förtydligande av rutiner och för att förtydliga hur, när och med vem. I många planerade undervisningssituationer har vi använt oss av bilder eller föremål för att stötta undervisningen. Tecken/bildstöd har använts som stöd till kommunikation i vissa situationer, främst i rutiner och att uttrycka sina känslor. Vi har alla ökat användningen av bildknippen, individuellt/gemensamt bildschema.

6.1.2 Prioriteringsområde utifrån vårens utvärdering:

Vi vill utöka vårt användande av TAKK. Vi kommer därför gemensamt i huset utgå från Region Uppsalas webbutbildning inom TAKK. På våra husmöten kommer vi ha kollegiala samtal.

7. Ledarskap

Ledarskapet ska ge barnen förutsättning att lära och utvecklas, ge utmaningar och stimulans. Undervisning ska utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet där förskolläraren ska leda de målstyrda processerna. Förskollärare leder barnskötare och annan personal i utvecklingen av utbildningen.

7.1 Förutsättningar för måluppfyllelse

- Förskolan ska arbeta tematiskt för att skapa förutsättningar för meningsfullt lärande utifrån läroplan.
- Analys av utbildning, metoder och förhållningssätt ligger till grund för utveckling av stödstrukturer för organisation – grupp – individ.
- Förskollärarna ska leda undervisning genom ett medvetet förhållningssätt och utifrån ett relationellt perspektiv.
- Reflektionsunderlag ska användas kontinuerligt för att följa upp och utveckla de målstyrda processerna. Rektor tar del av detta minst en gång/månad.
- Alla i arbetslaget ansvarar för den egna såväl som den kollegiala utvecklingen.
- Alla i arbetslaget ska genomföra utbildningen utifrån styrdokument och har ett gemensamt ansvar att förbättra utbildningen.

7.1.1 Förskolas nuläge utifrån vårens utvärdering:

Vi ser i vår utvärdering att vi har ambitionen att ha kollegiala samtal i huset, men att vi tappar det under året.

7.1.2 Prioriteringsområde utifrån vårens utvärdering:

Vi kommer använda oss av kollegiala lärande samtal kontinuerligt på våra husmöten, kring TAKK som metod. Vi kommer strukturera upp våra husmöten med en dagordning för att säkerställa att vi håller i vårt arbete hela året.

8. Pedagogisk planering av aktiva åtgärder och främjande arbete mot kränkande behandling utifrån diskrimineringsgrunderna

Under 2024/25 kommer vi ha prioriterat arbete kring diskrimineringsgrunderna:

- Etnisk tillhörighet,
- Religion och trosuppfattning

8.1 Nuläge

På vår förskola har vi familjer med olika etnisk tillhörighet och olika religion och trosuppfattning, vilket vi haft under en längre tid och därför reflekterar inte barnen på olikheterna. Vi kan dock se i barnens val av lekkamrat att de i första hand väljer att leka med någon som har samma modersmål.

8.2 Mål

- Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla respekt och förståelse för alla människors lika värde. (Lpfö 18, s. 12)

8.3 Varför ska de lära detta (vision och långsiktigt)?

För att förbereda barnen för samhällets mångfald behöver vi ge dem förutsättningar:

- att utveckla empati och omtanke om andra,
- att utveckla respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt.

8.4 Hur vet vi att vi är på väg mot målen?

- Mångfalden i förskolan är representerad i förskolans miljö.
- Alla barn är delaktiga i förskolans utbildning.
- Ingen utesluts från lek och kamratskap på grund av diskrimineringsgrunderna.
- Barnen möter sina medmänniskor med respekt.

8.5 Hur gör vi/ vilka förutsättningar ger vi?

- Vi arbetar med lekgrupper där vi pedagoger är delaktiga i leken i olika konstellationer.
- Vi tar hjälp av vårdnadshavarna för att utveckla representationen av mångfalden i lärmiljön.
- Vi arbetar med AKK för att göra språket tillgängligt för alla.
- Vi arbetar aktivt med värdegrundsfrågor.

8.6 Kunskapsutveckling

- I dagligt samspel stöttar vi och utmanar barnens förståelse av olika etnisk tillhörighet, religioner och trosuppfattning.
- Vi ser över böcker, filmer och berättelser för att det ska spegla mångfald. Vi problematiserar runt berättelser, filmer och böcker som ger uttryck för olika levnadssätt.

8.7 Tillgänglig lärmiljö

- Vi planerar för att våra styrda aktiviteter och miljöer ska skapa intresse för alla.
- Vi planerar för vilken stöttning barnen behöver för att delta i våra aktiviteter.
- Vi vidareutvecklar vårt arbete med AKK, t.ex. bildstöd, TAKK eller annan rekvisita.

8.8 Ledarskap

- Vårt förhållningssätt som pedagoger är att vara nyfikna och engagerade i de olika levnadssätt som representeras på förskolan.
- Vi pedagoger har kollegiala samtal månadsvis.

8.9 Uppföljning

- Reflektionsunderlagen ligger till grund för vår fortsatta planering.

8.10 Utvärdering

- Halvårsvis.

9. Pedagogisk planering Språk

9.1 Nuläge

Vi arbetar aktivt med språk på förskolan, men när vi analyserade språkplanen kom vi fram till att det finns vissa delar vi kan utveckla. Vi ser att vi inte lyckats fånga alla barn i vårt språkarbete. Vår frågeställning är, hur hittar vi alla barns språkglädje?

Det står i språkplanen att människans lärande sker i ett kommunikativt sammanhang och att lärande sker i interaktion med andra människor. Det är svårt att lära sig, men också svårt att lära ut något till barn som inte har hittat språket eller andra kommunikativa vägar ännu. Vi vill därför lägga vikt vid att hitta verktyg att arbeta med för att alla barn ska kunna ta del av vår undervisning och att alla barn ska ges möjlighet till kommunikation.

9.2 Mål

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla:

- förmåga att använda och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld (Lpfö18, s. 13)

9.3 Varför ska de lära detta (vision och långsiktigt)?

- I förskolans läroplan står det:
”Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt”.
- Att kommunicera är en förutsättning för att lärande och utveckling ska ske.

9.4 Hur vet vi att vi är på väg mot målen?

- Barnen använder olika sätt att kommunicera.
- Barnen är delaktiga i vår undervisning.
- Vi pedagoger använder olika verktyg för kommunikation.

9.5 Hur gör vi/vilka förutsättningar ger vi?

- Vi arbetar tematiskt med temat Pettson och Findus.
- Vi använder oss aktivt av bildstöd och TAKK.
- Vi arbetar aktivt med högläsning som metod.
- Vi använder oss av polyglutt för att barn med annat modersmål ska få lyssna på sagor på sitt modersmål.
- Vi använder rekvisita så som sagolådor, dockteater etc.
- Vi samarbetar med hemmen för att uppmuntra till berättande, genom exempelvis kollage eller andra bilder hemifrån.

9.6 Kunskapsutveckling

- Vi för kontinuerligt reflektionsunderlag för att se vart vi är på väg.

9.7 Tillgänglig lärmiljö

- Vi använder aktivt AKK, t.ex. genom bildknippor, dagsschema, valtavla och TAKK.
- Vi använder oss av fokusord kopplat till vårt temaarbete, som byggs på under året.
- Vi förstärker berättande och sagor genom sagolådor och dramatisering.

9.8 Ledarskap

- Vi genomför region Uppsalas webbutbildning inom TAKK och har kollegiala samtal månadsvis.
- Vi stöttar och uppmuntrar barnen till kommunikation.
- Vi prioriterar högläsning.

9.9 Uppföljning

- Reflektionsunderlagen ligger till grund för vår fortsatta planering.

9.10 Utvärdering

- Halvårsvis.

10. Bilaga - Aktiva åtgärder mot diskriminering och plan mot kränkande behandling

10.1 Aktiva åtgärder mot diskriminering

Alla barn har rätt att vistas i förskolan utan att utsättas för någon form av diskriminering eller kränkande behandling, alla barn i förskolan ska ha samma rättigheter. Alla som arbetar i förskolan ska aktivt främja lika rättigheter och möjligheter för barn och elever oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck samt ålder. Förskolan ska dokumentera hur de arbetar för att förebygga och förhindra att något barn utsätts för trakasserier som har samband med någon av följande diskrimineringsgrunder.

Kön: att någon är kvinna eller man

Åtgärd:

- Tänka på hur vi använder samtalsämnen, ord och tonfall, agerande och reaktioner som är könsrelaterade.
- Vi ska undvika att kategorisera efter kön.
- Uppmuntra många olika gruppkonstellationer i lek och styrda aktiviteter.

Könsöverskridande identitet eller uttryck: att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön,

Åtgärd:

- Material och litteratur ska visa mångfald
- Personalen är lyhörd för och fångar upp barnens tankar kring identitet och uttryck

Etnisk tillhörighet: nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande,

Åtgärd:

- Vi ska lyfta fram och synliggöra de språk som barnen i gruppen möter i sin vardag
- Vi ska påvisa variationer ur ett etniskt perspektiv
- Material och litteratur ska visa mångfald

Funktionsnedsättning: varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå,

Åtgärd:

- Material och litteratur ska visa mångfald

- Kartläggningar och handlingsplaner följs upp systematiskt för att synliggöra och stödja barnets styrkor och behov.

Sexuell läggning: homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning

Åtgärd:

- Material och litteratur ska visa mångfald
- Personalen är lyhörd för och fångar upp barnens tankar kring sexuell läggning

Ålder: uppnådd levnadslängd

Åtgärd:

- Vi ska ha en medvetenhet i hur vi använder begreppet ålder inkluderande

Religion/trosuppfattning

Åtgärd:

- Material och litteratur ska visa mångfald
- Personalen är lyhörd för och fångar upp barnens tankar kring olika trosuppfattningar

10.2 Plan mot kränkande behandling

Alla verksamheter som lyder under skollagen, till exempel förskola, skola och fritidshem, måste varje år göra en plan mot kränkande behandling som ska tydliggöra hur aktiva åtgärder som ska förebygga och förhindra kränkningar. Det ska finnas en plan för varje verksamhet och den ska anpassas till läget som råder där. Genom observationer, intervjuer, trygghetsvandringar med barnen och utvecklingssamtal med vårdnadshavare kartläggs utbildningens behov av aktiva åtgärder. Fortlöpande under året dokumenteras händelser som kan uppfattas som kränkningar i utbildningen. Dessa händelser bearbetas i arbetslaget, med barnen, vårdnadshavare och rektor och resulterar i fortsatta åtgärder. Åtgärderna följs upp och utvecklas i reflektionsunderlaget och i den årliga utvärderingen.

Så här hanterar vi diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling (Bilaga)

1. Personal inom enheten/förskolan/avdelningen som ser eller får kännedom om att något barn är/har blivit diskriminerat, trakasserat eller kränkt har en skyldighet att genast agera och dokumentera.
2. Om ett barn upplever sig kränkt av barn, personal eller anhörig dokumenteras händelsen av personalen.
3. Föräldrar kan anmäla barnets upplevelse av kränkande behandling till personalen eller rektor. En kränkingsanmälan görs då av personal som sedan meddelar detta till rektor.
4. Rektor utreder om händelsen behöver utredas vidare, anmälan görs då till huvudman och utredning sker.

5. I varje enskilt fall görs en bedömning av hur allvarlig kränkningen är och om anmälan till socialtjänsten skall göras. Ansvarig för utredning och bedömning är rektor.

10.3 Vad avses med begreppet diskriminering?

(Diskrimineringslagen 2008:567, 1 kap, 4 §)

1. direkt diskriminering: att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder,
2. indirekt diskriminering: att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med visst kön, viss könsöverskridande identitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, visst funktionshinder, viss sexuell läggning eller viss ålder, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet,
3. trakasserier: ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder,
4. sexuella trakasserier: ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet,
5. instruktioner att diskriminera: order eller instruktioner att diskriminera någon på ett sätt som avses i 1–4 och som lämnas åt någon som står i lydnads- eller beroendeförhållande till den som lämnar orden eller instruktionen eller som gentemot denna åtagit sig att fullgöra ett uppdrag

10.4 Vad är kränkande behandling?

Källa: 6 kapitlet 3 § skollagen 2010:800

Det är ett uppträdande som kränker ett barns eller en elevs värdighet, utan att det är diskriminering enligt diskrimineringslagen.

Kränkande behandling är ett beteende som är oönskat av den som blir utsatt. Det är barnet eller eleven som upplever sig vara utsatt för kränkande behandling som avgör vad som är oönskat. För att det ska vara fråga om kränkande behandling enligt lagen måste kränkningen vara märkbar och tydlig. Den som kränker någon måste också förstå att uppträdandet upplevs som kränkande. I många situationer är det uppenbart att ett beteende är kränkande, men om det inte är det så måste barnet eller eleven klargöra för den som kränker att beteendet är ovälkommet. Barnet eller eleven kan också ta hjälp av personalen i verksamheten. Vad som är kränkande behandling måste avgöras i varje enskilt fall.